

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

פרקליטי תנ"ך – משפט חינוכי לדמות מקראית

הכנת משפט לדמות מקראית מייצרת מסגרת לכידה בה לומדים לעומק את התקופה, את הדמויות ואת הסיפור המקראי. בכך מזומנת לכל המעורבים חוויית יצירה וגילוי מעניינת בריבוי אינטליגנציות וכישורים. חברי הקהילה המנחים את התלמידים מעניקים מניסיונם ותורמים למשמעות, לערכיות ולרלוונטיות של המקרה אז גם לחיינו היום. הכללים של המשפט המודרני משמשים אמצעי איסוף והכרעה ובה בעת תכנים עקיפים שנספגים כבדרך אגב, הן בפן הערכי ומבחינת הכרת הפרוצדורה.

מטרות

1. לימוד מעמיק של פרק מתוך תכנית הלימודים עם דגש על דמות מקראית, תקופה, שפה, אירוע וממצאים ארכיאולוגיים.
2. יצירת חיבור רגשי מכונן לטקסט היסטורי-תנ"כי ורכישת כלים (ומכאן גם תחושת יכולת) לניתוח אירוע מורכב בהקשרו המקורי והעכשווי.
3. הכרות חווייתית עם עולם המשפט בכלל ועם הדין הפלילי המודרני בפרט.
4. 15% הערכה חלופית בתנ"ך לחטיבה עליונה.
5. פיתוח מיומנויות רב תחומיות כגון תכנון חקירה, כתיבת תסריט ובימוי מבזק חדשות, תרגילי סימולציה ועוד, המזומנות מעצם ההפגשה בין תנ"ך, משפט/אזרחות ומשחק.

הצעות למהלך

הערה מקדימה: על מנת להתחיל את המהלך יש להירשם למיזם באתר של מוזיאון ארצות המקרא ולקבל תאריך למשפט ובית ספר "יריב".

1. בחירת דמות ואירוע מתוך תכנית הלימודים וקבלת אישור מפמ"ר ל 15% הערכה חלופית.
2. בחירת סעיף אישום מתוך הדין הפלילי המודרני תוך התייעצות עם אנשי מקצוע ו/או מובילי המיזם.
3. התלמידים ילמדו על יסודות המשפט הפלילי באמצעות סרט ההדרכה מבוא למשפט הפלילי:
<https://www.youtube.com/watch?v=aBwR9CseKog>
4. התלמידים ילמדו באופן עצמאי את הפרקים הרלוונטיים בתנ"ך ויצביעו על הדילמה אשר תעמוד במרכז המשפט ויעשו את מגוון המשימות של מציאת ראיות, העלאת השערות וכד'.
5. התלמידים ילמדו את סעיף האישום המתאים מפי המשפטן המלווה את מהלך הלמידה.
6. התלמידים יתחלקו לקבוצות עבודה: שלושה תובעים/סנגורים, שלושה עדים, תקשורת – מבזק חדשות, אבטחה, הלבשה, תפאורה, מצגת, קלדנים (רשימת התוצרים הנדרשים למשפט מפורטת (למטה).

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

תוצרים נדרשים

מצוות התביעה

הפרקליט יגיע לכיתה, ילמד את התלמידים מהו כתב תביעה, מהם סעיפי האישום הרלוונטיים ויגבש עם הכיתה אסטרטגיית תביעה.

כתב תביעה – כתב התביעה יכיל את העובדות, כפי שעולות מהטקסט המקראי ואת סעיפי האישום הרלוונטיים.

מצגת תביעה – מכיל את עיקרי כתב התביעה ואת הפסוקים הרלוונטיים.

ליום המשפט – שלושה תלמידים בתפקיד פרקליטים שתפקידם לנהל חקירה ראשית (תישאול עדי התביעה) וחקירה נגדית (תישאול עדי ההגנה).

תלמיד אחראי על המצגת. חשוב שיכיר את המצגת ואת התוכן של העדויות כדי שיעביר את השקופיות בזמן המתאים.

מצוות ההגנה

לאחר שהתקבל כתב האישום מהתביעה, יגיע עורך דין לבית הספר, ילמד את התלמידים מהו מענה לכתב אישום ויגבש עם התלמידים אסטרטגיית הגנה.

צוות ההגנה יכתבו מענה לכתב האישום. כתב ההגנה יכיל הודאה או הכחשה של העובדות המופיעות בכתב התביעה וכן יביא הסברים נוספים או חלופיים לטענות המאשימות של ההגנה.

מצגת הגנה: תכיל את עיקרי הטענות של ההגנה ואת הפסוקים הרלוונטיים

ליום המשפט – שלושה תלמידים בתפקיד סגורים שתפקידם לנהל חקירה ראשית (תישאול עדי התביעה) וחקירה נגדית (תישאול עדי ההגנה).

תלמיד אחראי על המצגת. חשוב שיכיר את המצגת ואת התוכן של העדויות כדי שיעביר את השקופיות בזמן המתאים.

נאום פתיחה ונאום סיכום: כל אחד כ-5 דקות. יועבר על ידי התלמידים או על ידי המשפטן.

עדים

יחד עם כתב האישום/ההגנה יש להעביר רשימה של שלושה עדים

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

סוגי העדים

עד "רגיל" - דמות תנ"כית/בדיונית הנוגעת לנושא המשפט (לדוגמא - חווה במשפט קין והבל, "אחד מהעם" במשפט אליהו).

עד מומחה - עד מומחה יכול להיות מומחה לכל תחום שיעלה מתוך כתב ההגנה/התביעה.

כל עד צריך להכין את העדות ו"לשחק" את העד הנחקר על ידי עורך הדין בעת המשפט.

מהלך המשפט

המשפט ייערך בין השעות 15:00-13:00

התלמידים עם המלווים יגיעו לקראת השעה 10:00 יאכלו, ייכנסו לאולם ויקבלו הסבר. לקראת תחילת המשפט תיערך הצבעה בקלפי : אשם/לא אשם, תהליך הצבעה דומה ייערך גם בסוף המשפט בכדי שנוכל לבדוק האם חל שינוי בעמדת התלמידים. כל צופה במשפט יקבל דף תצפית שימלא אותו במהלך המשפט, בסוף המשפט דף זה יימסר למורה (יכול להיות חלק מהציון).

הצוותים יישבו על הבמה עם גלימות, כשהשופט ניכנס כולם קמים.

השופט מבקש נאום פתיחה מהתביעה (עד חמש דקות). יש לתת נאום תביעה בע"פ מתוך ראשי פרקים. הנאום יועבר על ידי עורך הדין או התלמידים.

נאום פתיחה של ההגנה (עד חמש דקות). כמו נאום ההגנה, יש להעביר בע"פ מתוך ראשי פרקים, יועבר על ידי עורך הדין או התלמידים.

חקירה ראשית של התביעה : השופט קורא לעדים של התביעה : יעלו שלושה עדים (כל אחד בתורו), לכל עד מטעם התביעה אחראי אחד התלמידים מצוות התביעה והוא חוקר מטעם התביעה את הנאשם (מוגבל ל-5 שאלות בלבד). הוא שואל שאלות שמטרתן לכוון את הנאשם בצורה מדויקת וקצרה.

חקירה נגדית של ההגנה : תלמיד מההגנה (אחד משלושת התלמידים שבתפקיד עורכי הדין של ההגנה) חוקר את העד. מטרתו להפריך את הטענות העולות מכיוון התביעה.

תהליך דומה יתרחש לגבי עוד שני עדים של התביעה : חקירה של העד, חקירה של ההגנה.

חקירה ראשית ונגדית של ההגנה : יעלו שלושה עדים מטעם ההגנה, כל אחד בתורו ייחקר תחילה על ידי ההגנה (חקירה ראשית), לאחר מכן ייחקר על ידי עדי התביעה (חקירה נגדית).

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

בסיום העדות מבקש השופט נאום סיכום של התביעה ושל ההגנה. הנאומים יכילו סיכום של המתרחש במשפט ויכללו את הטענה העיקרית של התביעה/ההגנה. הכנת הנאומים תעשה תוך כדי המשפט. בדומה לנאום הפתיחה, הנאומים יועברו על ידי התלמידים או המשפטנים.

השופט מודיע על הפסקה שבה יכתוב את "הכרעת הדין". בהפסקה זו ייגשו התלמידים לקלפי, בפעם השנייה, להצביע נאשם/זכאי. בנוסף, ההפסקה תשמש לאוכל, ניתן להביא מאורגן מראש.

לאחר ההפסקה יחזרו כולם לאולם, ייערך טקס חלוקת תעודות, לפני כניסת השופט.

השופט ניכנס, כולם עומדים, השופט מקריא את הכרעת הדין.

מגלים את תוצאות ההצבעה בקלפי.

ברכות ותודות.

סרטון קצר לדוגמא כדי להציג את המיזם לתלמידים/הורים או בחדר מורים

<https://www.youtube.com/watch?v=YheGjQIMzNo>

דוגמא לנוסח הזמנה

"כָּרַם הָיָה לְנִבּוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי"

משפט אחאב

יום א', כד בכסלו, 22 בדצמבר 2019

באישור ושיתוף מפמ"ר תנ"ך, הגב' ענת צידון

באולמו של כבוד השופט יעקב צבן

התובעת: עו"ד רותי ליטבק

עם תלמידי כיתה י' מתיכון רמות בת-ים

הסנגור: עו"ד ענבל רובינשטיין

עם תלמידי כיתה י' מתיכון אהל-שם רמת-גן

תכנית ולו"ז

11:00-12:45 הדיון המשפטי

12:45-14:00 הפסקה

14:00-14:30 ברכות, תודות והקראת הכרעת הדין

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

דוגמא לכתב אישום

בבית הדין הגדול במוזיאון ארצות המקרא ירושלים

ת.פ. 4987/1022 (לפני הסי')

המאשימה: ממלכת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים - פלילי

- נגד -

הנאשם: 1. דוד

שם האב: ישי

ת.ז. 111111111

יליד בתשכ"א (1040 לפני הספירה)

בית לחם

כתב אישום

אישום 1:

הנאשם מואשם בזאת כדלקמן:

העובדות: א.

1. בסמוך לשנת בתשל"ט (1022 לפני הספירה), במועד שאינו ידוע במדויק למאשימה, ברח הנאשם משאול המלך (להלן: "המלך") אל נוב עיר הכהנים (להלן: "נוב"), וזאת בניגוד לצו מלכותי המורה על מעצרו.
2. הנאשם הגיע אל אחימלך כהן נוב והתחזה בפניו כשליחו של המלך (להלן: "מצג השווא"). בשל מצג השווא הביא אחימלך הכהן לנאשם 5 ככרות לחם קדוש ואת חרבו של גולית הפלשתי.
3. מספר ימים לאחר מכן, במועד שאינו ידוע במדויק למאשימה, נמלט הנאשם למערת עדולם וקיבץ תחתיו 400 איש, תוך שהוא פועל להפלת שלטונו של המלך.
4. במעשיו המתוארים לעיל הפר הנאשם הוראה חוקית שניתנה כשורה מאת המלך, השתתף בהתאגדות אסורה שמטרתה למוטט את סדרי השלטון בישראל במהפכה או במעשי חבלה וקיבל דבר במרמה.

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

ב. הוראות החיקוק לפיהן מואשם הנאשם:

1. הפרת הוראה חוקית – עבירה לפי סעיף 287(א) לחוק העונשין תשל"ז-1977 (להלן: החוק).
2. התאגדות אסורה – עבירה לפי סעיף 152 לחוק.
3. קבלת דבר במרמה – עבירה לפי סעיף 475 לחוק.

ג. עדי התביעה:

1. שאול המלך, ירושלים.
2. אחימלך הכהן, נוב עיר הכהנים.
3. דואג האדומי, ירושלים.

אישום 2:

הנאשם מואשם בזאת כדלקמן:

ד. העובדות:

1. בסמוך לשנת 1022 לפני הספירה, במועד שאינו ידוע במדויק למאשימה, שלח הנאשם אל נבל הכרמלי(להלן: "נבל") עשרה נערים בכדי לבקש ממנו אוכל וצמר ממסיבת גז הצאן אשר עשה. נבל סירב לתת לנערים את מבוקשם והם שבו אל הנאשם.
2. מיד לאחר ששמע הנאשם כי נבל סירב לתת את מבוקשו, הורה הנאשם לנעריו לחגור את חרבם ולצאת לפגוע בנבל ולהורגו.
3. כאשר היו הנאשם ונעריו בדרכם לפגוע את נבל, פגשו הם באשתו של נבל, אביגיל, אשר עצרה אותם ברגע האחרון מלעשות את מבוקשם.
4. במעשיו המתוארים לעיל קרא הנאשם לעשיית מעשה אלימות אשר בנסיבות העניין יש אפשרות ממשית שיביא לעשיית מעשה אלימות וניסה שלא כדין לגרום למותו של אדם.

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

ה. הוראות החיקוק לפיהן מואשם הנאשם:

1. נסיון לרצח – עבירה לפי סעיף 305(א) לחוק העונשין תשל"ז-1977 (להלן: החוק).
2. הסתה לאלימות- עבירה לפי סעיף 144 ד2(א) לחוק.

ו. עדי התביעה:

1. נבל הכרמלי.
2. אביגל אשת נבל.

פלוני אלמוני

נציג היועץ המשפטי לממשלה

פרקליטות מחוז ירושלים - פלילי

ירושלים, שנת 1022 לפני הספירה

פלא 90271/15
פמ"י פלילי 3654/15

הודעה לנאשם

הנאשם יכול לבקש שימונה לו סנגור ציבורי אם מתקיים בו אחד מהתנאים לזכאות נאשם לייצוג המנויים בסעיף 18(א) לחוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו - 1995.

הודעה לבית-המשפט

1982, -בהתאם להוראת סעיף 15א(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב המאשימה מודיעה בזאת, כי קיימת אפשרות לפיה יתבקש בית המשפט להטיל על הנאשם עונש מאסר בפועל, אם יורשע בתיק זה.

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

דוגמא לתשובת ההגנה לכתב האישום

בית המשפט המחוזי בירושלים

תפ"ח 11-18-

המאשימה : מדינת ישראל,

כיתה י' 1, תיכון "יובלים" אור יהודה,

נגד

הנתבע:

1. קין בן אדם (הנתבע)

באמצעות באי כוחו
כיתה י' 4, תיכון רמות, בת ים
עו"ד ציון אמיר

כתב הגנה

הנתבע מתכבד להגיש בזאת כתב הגנה מטעמו, כדלקמן :
בפתח הגנתו יטען הנתבע כי יש לדחות ו/או למחוק התביעה כנגדו על הסף, בין היתר מפאת כל אחד מהטעמים שיפורטו להלן.

א. כללי :

1. כל האמור והנטען בכתב הגנה זה, נאמר ו/או נטען באופן מצטבר, משלים ו/או חלופי לכל טענה ו/או עובדה הכלולה בו, בין אם נאמר הדבר במפורש ובין אם לאו, הכל בהתאם לתוכן הדברים, הדבקים והקשרם.
2. כל פרט, עובדה או טענה העולים מכתב התביעה, בהם לא הודו הנתבעים במפורש, מוכחשים בזאת מכל וכל.
3. אין בהעלאת טענה כלשהי ו/או באזכור עובדה כלשהי בכתב הגנה זה ו/או בהימנעות מהעלאת טענה כלשהי ו/או אזכור עובדה כלשהי כדי להעביר את נטל הראיה משכמה של התובעת, מקום שנטל זה היה מוטל עליה אלמלא העלאת הטענה ו/או העובדה ו/או הימנעות מהעלאתה כאמור.

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

ב. פתח דבר:

1. קין בן אדם (להלן: הנתבע) הינו בנם של חוה ואדם, והוא אחיו של הבל (להלן: המנוח) ושת. הנתבע הוא הבכור מבין שלושת האחים. אין ציון לגבי אחים או אחיות נוספים.
2. הנתבע הוא הילד הראשון באנושות, שנולד כדרך הטבע לאחר קיום יחסי אישות בין אדם וחוה עם גירושם מגן עדן. בשל מעמדו הייחודי, הוצרך הנתבע לאורך כל חייו לייצר עבור עצמו מסגרות שונות בהן יוכל לממש כישרונותיו השונים ועל ידי כך ללמוד ולהתפתח ככל יכולתו ומאמציו.
3. הנתבע מעולם לא עבר תהליך מסודר של חניכה או למידה מסודרת בשל העובדה שהוריו נבראו על ידי ה' ובעצמם לא גדלו במסגרת משפחתית, שבטית, לאומית או בכל מוסד חברתי אחר בו היו יכולים לרכוש כלים וניסיון, שישרת אותם עם הפיכתם להורים.
4. למרות כל האמור לעיל, הנתבע חתום על כמה מהמפעלים המשמעותיים והחשובים ביותר לבני האדם מימי קדם ועד ימינו: הוא שייסד את מנהג הקרבת המנחה לה', שברבות הימים הוחלפה בטקס התפילה לאחר חורבן ביהמ"ק, ועל ידי כך ייסד את הקשר הבלתי אמצעי שבין האדם לאלוהיו. כן ייסד את העיר 'חנוד', ההתיישבות המוכרת הראשונה, מעשה שהעביר את התרבות האנושית מהתבססות על ציד וליקוט מזון לעבר התיישבות קבע והיאחזות בקרקע.

ג. טענות מקדמיות:

1. הנתבע נקלע לסכסוך משפחתי עם אחיו לאחר שהחליטו לחלק ביניהם את כל הטובין עלי אדמות. הנתבע ביקש בעלות על האדמות והשטחים הנרחבים שהקיפו את העולם, ואילו המנוח טען לבעלות על המיטלטלין, כלומר הרכוש החומרי שהיה כלול בו בשעתו.
2. הנתבע היה יכול לסרב לבקשה זו ולטעון לבעלות על הכול בפני ה' ואדם אביו מתוקף היותו הבכור, אולם בשל אהבתו לאחיו הסכים לחלוק עמו את העולם.
3. אולם, ההסכם ביניהם היה פגום מיסודו בשל היותו סבוך וקשה ביותר ליישום. אחיו דרש את בגדי הנתבע ואילו הוא עצמו הפציר באחיו לעזוב את אדמותיו, דרישות הדדיות שהיו בלתי סבירות מצד שני האחים.
4. במהלך דין ודברים ביניהם התלהטו הרוחות ופרצה תגרה בין האחים, שהובילה למאבק פיזי אלים. בסופו של האירוע, המנוח נפל לאחור וראשו נחבט בסלע.
5. הנתבע כבר נשפט בפני הערכאה הגבוהה ביותר, בפני הגבורה בעצמה, ונידון לעונשים קשים בעקבות המעשה. ה' חקק אות על מצחו של הנתבע בכדי לאותת לכל מאן דבעי שעונשו כבר ניתן מידי שמיים ובכדי למנוע רדיפות נוספות אחריו.
6. הנתבע מודה בהריגת המנוח, ומצר על כך רבות. הוא מבקש להזכיר למאשימים שכבר התוודה על חטאו בפני הגבורה, והדברים רשומים ומצוינים בתורה. מעורבותו במקרה מציפה אותו בסבל, חרטה וגעגועים קשים מנשוא, המלווים אותו לאורך כל חייו.
7. אף על פי כן, הנתבע מכחיש כל קשר לאשמה המיוחסת לו לרצוח את המנוח בכוונת זדון, ויטען לחוסר אשמה בסעיף זה בבית המשפט.

משרד החינוך

פעילות בפיתוח מוזיאון ארצות המקרא

ד. התייחסות לסעיפי כתב התביעה

דין התביעה להידחות על הסף בהיעדר עילה.

1. מוכחש האמור בסעיף 2 לכתב התביעה.
2. מוכחש האמור בסעיף 4 לכתב התביעה ויטען כי הנתבע אכן קיבל אזהרה מידי הגבורה, אולם בניגוד לאזהרה שאביו קיבל, שלו הייתה עמומה מאוד וכלל לא התייחסה למעשה מפורש כזה או אחר, ולראיה המחלוקת בין הפרשנים בעניין זה.
3. מוכחש האמור בסעיף 5 לכתב התביעה ויטען כי הנאשם כלל לא הוביל את אחיו לשדה כפי שנטען על ידי המאשימה, אלא נפגשו בכדי לדון בהסכם חלוקת הארץ וביישומו הלכה למעשה. בנוסף, הנתבע לא היה יכול לכוון לכך שיהיו לבד כפי שנטען, שכן שמע מאביו כי לא ניתן לחמוק מנוכחותו של אלוהים.
4. מוכחש האמור בסעיף 6 לכתב התביעה ויטען כי תמוהים פרישת והצגת ראיות שלכאורה שימשו לרצח המנוח, שאינם מצוינים כלל בפשוטו של מקרא.
5. מוכחש האמור בסעיף 7 לכתב התביעה ויטען כי המפגש עם ה' הותיר בקין רשמים עמוקים של יראה ותדהמה, ואלה, בנוסף לטלטלה הרגשית העמוקה שחווה לאחר המקרה, הובילו אותו תחילה להיסגר בפני ה' מפחד זעמו. ואולם, לאחר העונש שקיבל מידי ה' הנתבע התוודה על חטאו וביקש להודות לאל על הרחמים שהפגין כלפיו בעת ענישתו.

ה. סיכום

אשר על-כן, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על דחיית התביעה כנגד הנתבע.

ציון אמיר, עו"ד
ב"כ הנתבע

כיתה י'4, תיכון רמות בת ים

בת ים, היום כ"ה שבט תש"פ (20 פברואר 2020).